

Toholammin kunnankirjaston toimintakertomus 2024

Toholammin kunnankirjaston toimintakertomus vuodelta 2024

Vuonna 2024 tuli kuluneeksi 160 vuotta Toholammin kirjaston perustamisesta. Merkkivuotta juhlistettiin näyttelyin, tapahtumin ja somekampanjoin.

Kirjasto on kuntalaisten tärkeä peruspalvelu

Toholammin kunta oli mukana Kuntaliiton kesällä 2024 toteuttamassa kuntalaistutkimuksessa, johon vastasi yli 10 000 kuntalaista 46 kunnasta. Toholampi oli tutkimustuloksissa kärkisijoilla liki kaikissa palveluarvioissa. Kirjastopalveluita arvioitaessa Toholampi sijoittui tutkimuskunnista toiseksi arvioitaessa kuntalaisten tyytyväisyyttä kirjastopalveluihin. Toholammin keskiarvo asteikolla 1–5 on 4,67. Kirjastopalveluiden saavutettavuutta arvioitaessa Toholampi on ykkössijalla keskiarvolla 4,62.

Toholammin kunnankirjaston toiminta perustuu kirjastolakiin. Laki määrittää kirjaston tehtäviksi muun muassa pääsyn tarjoamisen aineistoihin ja kulttuurisisältöihin, monipuolisen ja uudistuvan kokoelman ylläpitämisen, kirjallisuuden ja lukemisen edistämisen, tietopalvelun ja ohjauksen tarjoamisen, tilojen tarjoamisen sekä yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistämisen.

Toholammin kunnankirjastoon kuuluu sekä pääkirjasto että Sykäräisen sivukirjasto. Sykäräisen koulun yhteydessä toimiva sivukirjasto on auki yhtenä aamupäivänä viikossa koulupäivinä.

Toholammin kirjaston kokoelma pidetään monipuolisena ja ajantasaisena. Asiakkaiden toiveita kuunnellaan. Muiden Anders - kirjastojen kokoelmat ovat asiakkaiden käytössä ilmaiseksi ja kaukopalvelun kautta voi tilata maksua vastaan myös muiden yleisten ja tieteellisten kirjastojen aineistoa. Kirjaston asiakkaiden käytössä on käytössä sähköisiä aineistoja kuten e-kirjoja, e-lehtiä ja elokuvia suoratoistopalvelussa. Kirjaston verkossa ja asiakaskoneilla on myös mahdollisuus käyttää ilmaiseksi MOT-sanakirjan maksullista versiota.

Vuoden 2024 huhtikuussa avautui kuntien yhteinen E-kirjasto. E-kirjasto on kuntien yhteinen palvelu, jonka tuottaa Kansalliskirjasto yhdessä yleisten kirjastojen kanssa. Toholammin kirjasto päätti muiden Anders-kirjastojen kanssa liittyä E-kirjastoon, jolloin kirjastokimpan aikaisemmasta Ellibs-palvelusta luovuttiin.

Lukemisen edistämistyötä tehdään Toholammin kirjastossa päämäärätietoisesti. Koulujen ja päiväkodin kanssa tehtävä yhteistyö on tiivistä, ja kirjastossa panostetaan myös aikuisasiakkaiden lukuinnon herättelyyn.

Kirjaston tilat ovat kuntalaisten aktiivisessa käytössä. Paikalliset yhdistykset voivat käyttää kirjaston monitoimitilaa maksutta erilaisiin kokouksiinsa ja tapahtumiinsa. Iltapäivisin monitoimitila on varattu lasten ja nuorten käyttöön, ja tilan käyttöaste on korkea: kirjaston monitoimitilan avainta lainattiin lasten ja nuorten käyttöön vuoden 2024 aikana yhteensä 199 kertaa. Lisäksi kirjaston monitoimitilaa käyttivät KanTo -kansalaisopiston eri kurssit, Toholammin Martat, Toholammin Reumayhdistys sekä muut paikalliset yhdistykset ja toimijat.

Tietopalvelun ja digineuvonnan osuus kirjaston asiakaspalvelutyöstä on kasvussa. Moni kuntalainen tarvitsee apua ja opastusta erilaisissa sähköisissä palveluissa asioimiseen. Kirjaston tietopalvelu palvelee opiskelijoita ja aikuisopiskelijoita, jotka tarvitsevat aineistoa myös tieteellisistä kirjastoista ja tietokannoista.

Anders-kirjastojen yhteistyö

Toholammin kirjaston kuuluu Anders-kirjastokimppaan. Anders-kirjastoihin kuuluvat lisäksi Halsuan, Kaustisen ja Lestijärven kunnankirjastot sekä Kannuksen ja Kokkolan kaupunginkirjastot. Yhteistyö kirjastojen välillä on tiivistä ja kirjastot järjestävät yhdessä esimerkiksi tapahtumia ja hanketoimintaa. Anders-kirjastoilla on yhteinen asiakasrekisteri sekä yhteinen Anders Finna -verkkokirjasto, yhteinen varausjono sekä yhteiset käytösäännöt. Varaukset muista kimpan kirjastoista ovat asiakkaille maksuttomia ja varausten eli seutulainojen kuljetus kirjastojen välillä tapahtuu kerran viikossa.

Osan hankinnoista Anders-kirjastot kilpailuttavat ja hankkivat yhdessä. Näitä ovat esimerkiksi kirja-aineiston kuljetuspalvelu, kirjallisuuden hankintapaikat sekä e-aineistot. Yhteisten hankintojen kustannukset jaetaan tavallisesti kuntien asukasluvun mukaan.

Aktiivista hanketoimintaa

Vuonna 2024 Toholammin kirjasto sai Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintoviraston myöntämää valtionavustusta kahteen yhteishankkeeseen Kannuksen kaupunginkirjaston kanssa.

Lukeva Lestijokilaakso

Toholammin kirjaston hallinnoima Lukeva Lestijokilaakso -hanke sai avustusta 14 000 euroa. Hankkeen tavoitteena on edistää nuorten aikuisten sekä aikuisten lukuharrastusta, esitellä lukemisen eri tapoja, järjestää erilaisia kiinnostavia kirjailijavierailuja sekä tapahtumia ja jalkautua myös kirjastojen ulkopuolelle. Avustusta haettiin kirjailijavierailujen ja lukemiseen liittyvien tapahtumien järjestämiseen sekä markkinointiin ja tiedottamiseen. Hankkeen avulla pyritään tavoittamaan kohderyhmät, herättelemään lukuintoa ja luomaan erilaisia, aikuiset tavoittavia lukemisen edistämisen keinoja.

Hanke käynnistyi keväällä 2024 **Satu Rämön** kirjailijavierailulla. Syksyllä 2024 järjestettiin Tarinatauko –tapahtuma Toholammin kunnankämpällä: retkeilyn päätteeksi osallistujat saivat kuunnella **Seppo Kuljun** lukemia eränovelleja nuotion äärellä. Tapahtuman tarkoituksena oli saada kirjallisuuden ääreen myös heitä, jotka käyttävät vähemmän kirjaston palveluita. Tapahtumaan osallistui nelisenkymmentä retkeilijää. Retkeilyteemalla jatkettiin vielä loppusyksystä, kun tietokirjailija **Harri Ahonen** vieraili kirjastossa esittelemässä retkeilyoppaitaan ja kertomassa vaellusreiteistä. Hanke jatkuu vuoden 2025 loppuun saakka.

Lestijoen Digilaakso

Kannuksen kaupunginkirjaston hallinnoima Lestijoen Digilaakso –hanke sai avustusta 21 000 euroa. Hankkeen avulla kehitetään Kannuksen ja Toholammin kirjastoja oppimisympäristöinä sekä digituen antajina ja yhteiskunnallisina toimijoina. Hankkeessa aloitti hanketyöntekijä Markku Tilus, Digi-Markku, syksyllä 2024. Digi-Markun maksutonta digineuvontaa on järjestetty molemmissa kirjastoissa viikoittain. Hanke jatkuu vuoden 2025 saakka.

Juhlavuoden tapahtumia ja näyttelyitä

Toholammin kirjaston kaikki yleisötilaisuudet ovat avoimia ja maksuttomia. Tapahtumien painopiste on kirjallisuudessa ja lukemisharrastuksen edistämisessä. Lisäksi kirjastossa järjestetään yleishyödyllisiä, ei-kaupallisia tapahtumia.

Kirjaston 160-vuotisjuhlavuonna panostettiin etenkin erilaisiin näyttelyihin, joita riittikin melkein vuoden jokaiselle kuukaudelle. Alla on poimintoja kirjaston tapahtumista ja näyttelyistä vuodelta 2024.

Lasten vaalit

Suomen tasavallan presidentinvaalit olivat vuonna 2024. Toholammin kirjasto tuki lasten demokratiakasvatusta järjestämällä lapsille omat vaalit. Ehdokkaiksi suostui viisi eturivin lastenkirjailijaa, joista lapset saivat äänestää kirjaston seuraavan kirjailijavieraan. Ehdokkaiksi asettuivat Tapani Bagge, Maria Kuutti, Hannele Lampela, Roope Lipasti sekä Jari Mäkipää. Ehdokkaat laativat vaalisloganit ja jokainen ehdokas sai oman vaalinumeron ja -julisteen.

Vaalit toimitettiin oikeiden vaalien tavoin: lapset saivat äänestyslipukkeen ja oman ehdokkaan numero käytiin piirtämässä lipukkeeseen oikeassa äänestyskopissa. Vaalivirkailija leimasi lipukkeen ja äänestäjät tiputtivat lipukkeensa vaaliurnaan.

Lasten vaalit tavoittivat suuren osan toholampilaisista lapsista. Äänestämässä käytiin koululuokittain, päiväkotiryhminä sekä omalla ajalla. Vaalien voittajaksi selviytyi Roope Lipasti, joka kutsuttiin Toholammille vierailulle huhtikuussa 2024. Lipasti kävi esiintymässä sekä koululla että kirjastossa.

Matkalla kivikauteen – toiminnallinen tehtävärata oli tutustuttavissa kirjaston monitoimitilassa kesäkuun ajan. Radan olivat toteuttaneet K.H. Renlundein museo sekä Kokkolan kaupunginkirjasto.

Harry Potter -lukupäivä

Kansainvälisenä Harry Potter -lukupäivänä 17.10. Toholammin kirjastossa järjestettiin taianomaista toimintaa Harry Potter –kirjojen hengessä.

Vuoden 2024 kirjailijavieraat

13.3. Erkki Kujala (Kirjanjulkistaminen)

8.4. Roope Lipasti

29.5. Satu Rämö

6.11. Harri Ahonen

Muuta toimintaa ja tapahtumia

Lukukoiratoiminta

Lukukoiratoiminnan tavoitteena on luoda onnistunut lukukokemus lapselle ja edistää lukemisharrastusta. Koiran läsnäolo rentouttaa ja vähentää ääneen lukemiseen liittyvää jännitystä. Koira ei koskaan arvostele, takerru virheisiin tai keskeytä, vaan lukijalla on rauha harjoitella lukemista omaan tahtiinsa.

Lukuhetkeen osallistuvat lukija, koira sekä koiran ohjaaja. Lukukoiratoimintaa vapaaehtoistyönä tekevä ohjaaja valvoo lukuhetkeä sivusta, mutta ei muuten puutu lukuhetken kulkuun. Lukukoiratoiminta vakiintui vuoden 2024 yhdeksi kirjaston suosituista perustoiminnoista.

Ikääntyvien yliopiston etäluennot

Toholammin kirjastossa otettiin vuonna 2023 kokeiluun Jyväskylän kesäyliopiston tuottamat Ikääntyvien yliopiston etäluennot. Luennot saivat hyvän vastaanoton, ja vuonna 2024 etäluennot olivat jo kirjaston säännöllistä, noin kerran kuussa tapahtuvaa toimintaa.

Satutuokiot ovat perinteistä ja vakiintunutta lastenkirjastotoimintaa. Satutuokioita pitää sekä Toholammin kirjaston henkilökunta että toisinaan myös vierailevat sadunlukijat. Vuonna 2024 satutuokioita ja pöytäteatteriesityksiä järjestettiin myös Sykäräisen kirjastossa.

Lukukerhotoimintaa jatkettiin Toholammin kirjastossa myös vuonna 2024. Toholammin kirjastossa järjestettävä alakoululaisten lukukerho on yksi Lampin malli -hankkeen useista kerhoista. Lampin malli -hanke on saanut avustusta Opetus- ja kulttuuriministeriön Harrastamisen Suomen malli -hankkeesta.

KanTo -kansalaisopiston lukupiiri kokoontui perinteiseen tapaan Toholammin kirjaston tiloissa. Kirjasto osallistuu lukupiirin järjestämiseen huolehtimalla riittävän määrän lukupiirikirjoja kurssilaisille.

Toholammin Martat kokoontuivat kuukausittain kirjaston tiloissa kirjaston ja Marttojen yhteisissä käsityöilloissa.

Kirjaston näyttelyt vuonna 2024

Juhlavuoden kunniaksi kirjastossa järjestettiin ennätysmäärä näyttelyitä. Alla lueteltujen näyttelyiden lisäksi kirjastossa oli vaihtuvia kirjanäyttelyitä yhteensä 23 kappaletta.

3.1. - 6.2. Pienoismallinäyttely

4. - 28.3. Mervi Puolivälin *Kertoisin sinulle* -taidenäyttely

3. - 24.4. KanTo –kansalaisopiston kuvataidepiirin näyttely *Polun varrelta*

20.4. KanTo –kansalaisopiston hopetatyökurssin näyttely

22.4. - 6.5. KanTo –kansalaisopiston keväänäyttely

7.5. - 10.6. K.H. Renlundin museon kiertonäyttely - Elina Warsta: *Takaa vuorten, maitten, merien*

17.6. - 31.7. Toholammin kirjaston 160-vuotisjuhlanäyttely

1. - 31.8. Lestijokilaakson taideyhdistyksen vuosinäyttely

1. - 30.9. Jenna Nuorala: *Metsän sylissä*

1. - 31.10. Anne Säilynojan ja Satu-Maarit Savinaisen *valokuvanäyttely Kuvia ja sanoja elämästä*

29.11. - 10.12. Siirtolaisuushankkeen näyttely

Omatoimikirjasto on palvelun laajennus

Omatoimikirjasto on ollut Toholammilla käytössä nyt jo yli neljä vuotta. Toholammin kunnankirjasto sai maaliskuussa 2020 Aluehallintovirastolta myönteisen päätöksen omatoimikirjaston perustamista koskevaan avustushakemukseen. Omatoimikirjaston laitteiston kilpailutus sekä hankinta- ja asennustyöt aloitettiin saman koronakevään aikana. Omatoimikirjasto saatiin käyttöön saman vuoden loppupuolella.

Omatoimikirjasto on palvelun laajennus, ja se vastaa hyvin kuntalaisten toiveisiin ja tarpeisiin pidemmistä aukioloajoista. Kirjaston henkilökunnan palveluaika on pysynyt samana, eli kirjaston aukioloaikoja ei ole muutettu omatoimiajan myötä. Toholammin omatoimikirjasto on auki joka päivä, myös juhlapyhinä, klo 7 - 21.

Omatoimikirjasto palvelee aikaisia lehdenlukijoita sekä kirjaston ilta- ja viikonloppukäyttäjiä. Henkilökunnan palveluaikana asiakkaat saavat henkilökohtaista palvelua, neuvontaa ja opastusta. Vuonna 2024 omatoimikirjaston käyttöoikeudet oli yhteensä 452 asiakkaalla, joka on 41% kirjaston käyttäjistä.

Tilastotietoa vuodelta 2024

Toimintakertomuksen viimeisellä sivulla olevasta taulukosta voi tarkastella kirjastonkäytön ja aineistojen tilastotietoja vuosilta 2021–2024. Kaikkein kattavin tilastotieto Suomen yleisistä kirjastoista löytyy sivustolta <https://tilastot.kirjastot.fi/>. Sivustolla voi esimerkiksi vertailla Toholammin kirjaston lukuja valtakunnallisesti tai maakunnan tasolla.

Lainausmäärät ovat jatkaneet Toholammin kirjastossa tasaista kasvuaan. Vuonna 2024 kokonaislainaus Toholammin kirjastossa oli 18,25 lainaa asukasta kohden. Vuonna 2023 vastaava luku oli 17,68.

Vuonna 2024 kirjastokäyntejä oli Toholammilla 8,73 asukasta kohden. Luku on hieman edellisvuotta pienempi: vuonna 2023 kirjastokäyntejä oli 9,66 asukasta kohden. Yhtenä syynä hienoiseen laskuun on se, että omatoimiaikana asiointi on kasvanut tasaisesti. Omatoimikävijöistä tilastoidaan kirjastokortilla sisään kirjautuneet ja usein esimerkiksi lapsiperheet kirjautuvat kirjastoon yhdellä kirjastokortilla, jolloin tilastoinnin ulkopuolelle jää useita kävijöitä.

Kirjastokäyntien määrä Toholammilla on silti hyvää valtakunnallista tasoa ja sen ylikin. Vuonna 2023 kirjastokäyntejä oli koko maassa keskimäärin 8,63 asukasta kohden. Vuoden 2024 valtakunnallisia tilastoja ei olla vielä tätä toimintakertomusta laadittaessa julkaistu.

Tilastotietoa Toholammin kirjastosta

Kirjaston käyttö	2021	2022	2023	2024
Kirjastokäynnit				
Vuodessa yhteensä	21442	26 890	29 056	24 878
Käynnit / Asukas	7,23	9,15	9,66	8,73
Verkkokäynnit	10 069	10 782	13 662	14 559
Lainaus				
Kokonaislainaus	43 433	47 714	51 334	51 997
Lainat/asukas	14,64	16,24	17,68	18,25
Lainaajia % asukkaista	32,7	35,94	38,79	38,72

e-lehtien käyttökerrat*	2 854	3 322	10 421	9 069
e-kirjojen käyttökerrat*	383	322	319	353
Kirjaston tapahtumat	37	37	41	48
Kirjaston näyttelyt	4	3	6	11

*Toholammin laskennallinen osuus koko kimpan luvuista

Kirjaston aineisto	2021	2022	2023	2024
Kokoelma yht.	34 844	34 600	34 652	34 874
Kirjat	30 342	30 037	30 175	30 346
Elokuvat	1 482	1 561	1 538	1 562
Nuotit	1008	1 002	958	977
Musiikkiäänitteet	908	910	906	916
Muut äänitteet	783	770	759	762
Muu aineisto	326	325	316	311
<i>Lehdet</i>	2021	2022	2023	2024
Sanomalehdet	9	11	10	9
Aikakauslehdet	58	59	55	52
<i>Hankinnat</i>				
Kirja-aineistot	1670	1615	1 1576	1 255
Muut aineistot	219	170	178	124
<i>Poistot</i>	992	2 030	1 602	1 157